

Lean både risk och möjlighet för hälsan på jobbet

Standardisering i lean-produktion riskerar ökad arbetstakt, minskad möjlighet till variation i arbetet och minskat självbestämmande för personalen. Andra delar leder till att onödiga och krävande arbetsmoment skalas bort, vilket har positiva effekter för hälsan på jobbet.

Kunskapssammanställningen som gjorts på uppdrag av Arbetsmiljöverket visar motstridiga resultat av studierna när det gäller leans inverkan på arbetsmiljön. Det gäller både när det gjorts jämförelser inom en och samma bransch och mellan två olika branscher, exempelvis sjukvård och tillverkningsindustri.

– Det beror på att det finns en stor variation i hur lean praktiseras, vilka förutsättningarna är och vilka yrkesgrupper det rör sig om. En del arbetsplatser rullar ut ett helt koncept, medan andra nöjer sig med att implementera enstaka verktyg, säger Anna-Carin Fagerlind Ståhl, medicine doktor, som skrivit kunskapssammanställningen med Kerstin Ekberg, professor, båda vid Linköpings universitets Rikscentrum för arbetslivsinriktad rehabilitering.

Lean ett arbetssätt för att effektivisera

Lean-produktion är ett arbetssätt med olika verktyg som ska leda till ett jämt arbetsflöde och därmed göra arbetet mer effektivt. En grundläggande princip är att ett värde ska definieras utifrån kundens efterfrågan. Arbetsflödet kartläggs och mäts, för att standardisera det och för att eliminera onödiga moment. De anställda involveras i ett kontinuerligt förbättringsarbete, eftersom de bäst känner till var förbättringarna behövs.

– Det heter ofta att lean per automatik leder till förbättringar av arbetsmiljön. Vår genomgång visar att det inte finns något stöd för detta, säger Anna-Carin Fagerlind Ståhl.

Andra slutsatser i kunskapssammanställningen är att:

- Det finns en risk att arbete med just-in-time, reducering av slöseri och ”onödig tidsåtgång” minskar möjligheten till återhämtning och sociala interaktioner, möjlighet att få använda sina färdigheter och fatta beslut som rör det egna arbetet.
- Arbete med ständiga förbättringar och problemlösande, i arbetslag där personer med olika yrken ingår kan förbättra både den fysiska och psykosociala arbetsmiljön.
- Kvinnor riskerar att få sämre möjligheter att delta i förbättringsarbetet, jämfört med män, visar studier som gjorts inom industrisektorn.

Lean först inom tillverkning

Lean eller snarlika organisationsprinciper började få fäste inom den svenska tillverkningsindustrin i slutet av 1980-talet och slog igenom inom bland annat vården, cirka fem år senare. Närmare 90 procent av landstingen och var tredje kommun använde 2011 lean i någon form. Bland kommunerna är det främst inom äldreomsorgen som lean används.

Kunskapssammanställningen, Konsekvenser av lean på arbetsmiljö och hälsa, omfattar både svenska och internationella vetenskapliga studier och litteratur, där man undersökt såväl offentliga som privata verksamheter och företag.

Kontakter vid Linköpings universitets Rikscentrum för arbetslivsinriktad rehabilitering:

Anna-Carin Fagerlind Ståhl, medicine doktor, tel. 013 28 44 43

Kerstin Ekberg, professor, tel. 070 662 1458

Kontakter på Arbetsmiljöverket:

Ruth Carlsson, handläggare, avdelningen för regler, tel. 010 730 98 34

Presstjänsten, tel. 010 730 91 55

[Konsekvenser av lean på arbetsmiljö och hälsa, kunskapssammanställning, öppnas i nytt fönster.](#)

Seminarier sänds på webben kl. 13.00–15.30 den 12 april och läggs senare ut på samma plats.

[Seminarium om kunskapssammanställningen, webbsändning, Arbetsmiljöverkets webbplats, öppnas i nytt fönster](#)